

CO PÍŠÍ JINDE

Sociální stát jako unikátní zajištění nemajetných vrstev proti rizikům trhu je v krizi. Kde hledat její příčiny? A existují vůbec nějaké cesty z krize? V článku **Osmělí a bezmocní v chaosu globalizace** se na tyto otázky snaží odpovědět historik **Petr Zidek**.

Základy sociálního státu začaly být ve vyspělých zemích budovány již ve druhé polovině 19. století, největšího rozmachu tento společenský vynález dosáhl v průběhu třiceti „tučných“ poválečných let 20. století. Krize přišla s ropným šokem a následnou restrukturalizací vyspělých ekonomik od poloviny 70. let. V té době se začalo uvažovat, že nezaměstnanost není přechodný jev, ale trvalý úděl části populace. Samy národní státy jsou bezmocné, aby dokázaly vzdorovat tlaku globálních firem, které nemají žádný zájem podílet se na vydržování nákladných sociálních systémů.

Současný vývoj vede ke stále větší polarizaci společnosti. Přestože objem bohatství utěšeně roste, zvyšuje se zároveň počet chudých. Zatímco ještě před několika desetiletími se dělníci masově stávali součástí středních vrstev, dnes lze naopak pozorovat pauperizaci střední třídy. Podle některých prognóz se v budoucnu stanou plnohodnotná pracovní místa luxusem pro menšinu zaměstnanců. Většina bude muset přežít s vrtkavými příjmy ze sezónních kontraktů, z práce na zkrácený úvazek či na termínované smlouvy. To vše bez zajištění v podobě štědrého sociálního státu.

Chudoba či sociální exkluze jsou problémy, které dnes do značné míry ohrožují každého. Úspěch či neúspěch připomínají v dnešní době stále více výhru v loterii než zaslouženou odměnu za projevené úsilí. Britský sociolog polského původu Zygmunt Bauman ve své knize *Individuální společnost* píše: „Všechny jednoduché orientační body, díky kterým svět působil solidně a které usnadňovaly volbu životní strategie, jako jsou možná povolání, vhodné dovednosti, mezilidské vztahy, vzorce slušnosti a zdvořilosti, představy o zdraví a nemoci, hodnoty, které stojí za to, a vyzkoušené způsoby jejich dosažení, všechny tyto a mnohé další orientační body se nyní, jak se zdá, rozpadají“.

Pod vlivem globalizace se společnosti ve vyspělých zemích rozdělily na tři velké

skupiny, které se od sebe odlišují také svým poměrem k sociálnímu státu. Na vrcholu společnosti stojí nepočtená horní vrstva, elita globalizovaného světa, která se na financování sociálního státu podílí málo nebo vůbec. Pod ní jsou početné střední vrstvy, které na provoz sociálního státu přispívají nejvíce, ale brát z něj mohou stále méně a méně. Vespod jsou stále početnější chudí a vyloučení, kterým je zbytek společnosti ochoten věnovat stále nižší almužny. To, co nejvyšší vrstvy považují za svobodu plnou příležitostí, tím nižší tíže trpí.

Názory na to, jak překonat krizi sociálního státu, se různí. Sociolog Jan Keller v knize *Soumrak sociálního státu* k tomu říká: „Navrhovaná řešení jsou buď příliš dílčí, takže celkovou krizi mohou zmírnit přinejlepším jen okrajově, anebo jsou naopak natolik radikální, že jsou při dnešní konstelaci ekonomických a politických sil prakticky neprůchodná“. Podle Jana Kellera i *Giddensova* slavná teorie „třetí cesty“ nezohledňuje všechny problémy a je v podstatě kapitulací před silami trhu.

Jiní autoři (*P. Rosanvallon, A. Gorz*) zase navrhuji, aby chřadnoucí sociální stát nahradily sítě přímé solidarity. To by však mohlo fungovat pouze za předpokladu, že se radikálně sníží objem pracovní doby. Úplně opačnou cestu volí dánský sociolog *Gosty Esping-Andersen*, který soudí, že k záchraně sociálního státu je potřeba, aby měly ženy co nejvíce dětí a zároveň aby od jejich nejtěžšího věku pracovaly. Rodina se dvěma příjmy tak bude lépe chráněna proti nejistotám trhu a zároveň bude generovat masovou poptávku po službách v oblasti péče o děti, která umožní zaměstnání (a zdanění) velkého množství žen.

Nejradikálnějším se pak může jevit projekt německého ekonomy *Horsta Afheldta*. Podle něj by se v rámci Evropské unie měla zavést jednotná cla na dovoz zboží ve výši 20–30 % a následně zdvojnásobit daň pro firmy a nejbohatší příjmové kategorie, a naopak na polovinu snížit daň zaměstnanců. To by vedlo ke zvýšení cen zboží a služeb a tedy i zisků firem a jejich daňových odvodů.

Již zmiňovaný *Zygmunt Bauman* ne nabízí žádný konkrétní recept na záchranu sociálního státu, ale nabízí změnu pohledu: nejde o primárně ekonomický, ale

o etický problém: „*Jednotlivcům byla poskytnuta svoboda nevidaných rozměrů, avšak za cenu nevidané nezajištěnosti. A kde je nejistota, tam zbývá jen velmi málo času na péči o hodnoty, které překračují rovinu každodenních starostí. Nemůžeme se starat o to, co vydrží déle než prchavý okamžik*“.

[Lidové noviny, 28. května 2005]

O rozvoji dálniční sítě v ČR informuje **Pavel Baroch** v článku **V zemi se staví nejvíce dálnic v historii**.

V současné době se staví šest dálničních tahů, což nemá v historii země obdoby. Cílem vlády je postavit zhruba tisíc kilometrů dálnic a 1,5 tisíce kilometrů rychlostních silnic, přičemž do roku 2013 by silnice o čtyřech pružích měly vést do každého kraje.

Česko má z nových členských zemí Evropské unie nejvíce dálnic a rychlostních silnic – 533 km dálnic a 315 km rychlostních silnic. Oproti západním státům však stále zaostává. Zatímco v Česku je hustota dálniční sítě asi 6,5 km/1000 km², ve Velké Británii to je 14,1 km a v Belgii dokonce 55,1 km/1000 km².

Existují však rizika, kvůli nimž se v dalších letech může stavba dálnic výrazně zpomalit nebo dokonce zastavit. Jeden kilometr dálnice vyjde v průměru na čtyři sta milionů korun. Ale například kilometr dálnice D8 z Ústí nad Labem přes Krušné hory bude stát kvůli náročnému terénu téměř miliardu. Stát také není schopen účinně kontrolovat, zda ceny staveb nejsou přemrštěné.

Ministerstvo dopravy chce Státní fond dopravní infrastruktury posílit penězi z elektronického mýta, které chce zavést v průběhu příštího roku. Stát by měl podle odborných propočtů na mýtu vydělat pět až sedm miliard korun. Vládou schválená Státní dopravní politika počítá i s tím, že se zvýší podíl spotřební daně z pohonných hmot odváděný do pokladny dopravního fondu. Dnes jde z této daně do fondu dvacet procent, tedy asi třináct miliard korun. V Evropské unii je obvyklých padesát procent.

Stavbu nových dálnic však mohou zkomplikovat ekologické organizace a obce. Nevládní organizace upozorňují,

že masivní stavbou dálnic se podporuje nejméně ekologický druh dopravy, zatímco například šetrnější železnice zaostává. V rozsáhlé studii, kterou vloni zveřejnila nevládní organizace ze střední a východní Evropy, se například uvádí, že z „dopravních“ půjček Evropské investiční banky šlo do střední a východní Evropy v letech 1998 až 2003 skoro 60 % na silniční projekty. Železnice získala 18 % a veřejná městská doprava 7,5 %.

V Česku je poškozeno přibližně 40 procent silnic první třídy a přibližně pětina dálnic. Od vstupu země do EU a zavedení mýta v Rakousku přitom u nás narostla kamionová doprava až o polovinu a hlavní silniční tahy jsou zatíženy ještě více než před lety. „V případě nedostatku finančních prostředků bude nutné upřednostnit údržbu a obnovu dopravní infrastruktury před novostavbami,“ uvádí se ve Státní dopravní strategii.

[Hospodářské noviny, 10. března 2005]

S letošním vítězem soutěže Grand Prix Obce architektů seznamuje čtenáře **Magdalena Čechlovská** v článku **Grand Prix 2005 má Kraví hora**.

Letošní cenu získala rekonstrukce a dostavba rekreačně sportovního areálu na Kraví hoře v Brně. Autorem této stavby je architektonické studium DRNH (autoři: Antonín Novák, Petr Valenta, Klára Košťálová, Radovan Smejkal). Mezinárodní porota ocenila citlivé až poetické zasazení stavby do krajiny. Stavba zastřešuje dva bazény a harmonicky navazuje na již dříve vystavěný venkovní areál s dalším bazénem a parkem. Prosklené stěny stavby navíc umožňují výhled na město.

[Hospodářské noviny, 5. května 2005]

Chrámové stavby představují po staleti vrcholy stavební činnosti a jejich architektura byla vždy brána velice vážně, bez ohledu na druh náboženství nebo na jména bohů. Moderní doba přinesla nové formy a nové materiály také do architektury sakrálních staveb. S publikací s názvem *Moderní sakrální stavby církví a náboženských společností na území Čech, Moravy a Slezska* seznamuje čtenáře **Eva Bobůrková** v recenzi s názvem **Krásné nové církevní stavby**.

Publikaci vydal kolektiv autorů – architektů i představitelů církví – pod vedením profesora Jiřího Vaverky z Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně. Kniha není jen architektonickou encyklopedií, ale popisuje rovněž vznik a historii jednotlivých církví, jejich působení v České republice, náboženské obřady a charakteristické znaky kostelů. První část knihy zasvěcuje čtenáře do vývoje hlavních světových náboženství ve vztahu k architektuře od dob starověkých říší až po současnost. V této části knihy najdeme i pojednání o neodmyslitelných součástech sakrálních staveb jakými jsou varhany a zvony.

Publikace je určena nejenom odborníkům, ale především všem těm, kteří oprávněně vnímají chrámové stavby jako neodmyslitelnou součást historie a života.

[MF Dnes, 11. 5. 2005; Jiří Vaverka a kolektiv: *Moderní sakrální stavby církví a náboženských společností na území Čech, Moravy a Slezska*, vydalo nakladatelství JOTA, Brno 2004, 364 stran]

Z MONITORINGU TISKU MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Vláda schválila návrh zákona umožňující odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemkům nebo stavbám ve veřejném zájmu

Zákon, který by měl umožnit odnětí vlastnického práva k pozemkům nebo stavbám ve veřejném zájmu a jen pro účely uvedené ve zvláštních zákonech schválila na svém jednání vláda. Návrh, který bude předložen sněmovně, nahradí třicet let starou legislativu.

„Zákon umožňuje stanovovat novým způsobem náhradu vyvlastnění tak, aby byla spravedlivá. Proti stávajícímu stavu umožňuje stanovit náhradu také jinak než peněžně. Výraznou změnou je, že náhrada za vyvlastněný majetek by pak měla být stanovena podle ceny místně obvyklé. To je věc, která je při této příležitosti často napadána. Je zcela evidentní, že to přinese zjednodušení a pro majitele pozemků i vyšší finanční vyrovnání, než jaké bylo dosud,“ řekl ministr pro místní rozvoj Radko Martínek. Zákon také ome-

zuje nakládání s majetkem, na který bude zahájeno vyvlastňovací řízení. Podle Martínka vlastnické právo nebude možné po zahájení vyvlastňovacího řízení, o kterém však musí být vyvlastňovaný uvědomen, převést na jinou osobu nebo zatížit jiným právem. Šlo by o neplatný právní úkon.

Ministerstvo do budoucna s žádným masovým vyvlastňováním ve veřejném zájmu nepočítá – i dnes jde pouze o ojedinelé případy. Územní plán, který je podle připravovaného stavebního zákona opatřením obecné povahy, bude moci přezkoumat také soud. Rozhodnutí zastupitelstva o územním plánu, z něhož se při vyvlastnění vychází, je podle nového stavebního zákona opatřením obecné povahy, které bude moci přezkoumat soud.

Návrh zákona, který se bude projednávat současně se stavebním zákonem, čeká nepochybně rozsáhlá diskuse v parlamentu.

Principy návrhu vyvlastňovacího zákona

- * U každého případu je nutné prokazovat veřejný zájem a vyčerpání všech možností k dohodě. Řízení se nově povede prostřednictvím obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, vyvlastňovacími úřady nebudou stavební úřady, jako doposud.
- * Náhrada musí korespondovat s cenou obvyklou v daném místě a čase. Má jít o cenu dosaženou při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění.
- * Náhrada se poskytuje v penězích, na základě dohody i v podobě pozemku či stavby. Stát také bude hradit náklady vzniklé v souvislosti s vyvlastněním. Součástí náhrady bude též náhrada dalších nákladů, které vyvlastňovanému mohou vzniknout (jako např. náklady na stěhování, náklady spojené se změnou místa podnikání).
- * Zákon upravuje také ochranu práv tzv. třetích osob, která na vyvlastňovaných nemovitostech váznou.
- * Je zaručena možnost přezkoumání rozhodnutí o vyvlastnění nezávislým soudem. Výslovně se stanoví, že podáním žaloby proti vyvlastňovacímu rozhodnutí se odkládá právní moc a vykonatelnost tohoto rozhodnutí.

[Tisková zpráva MMR, 9. 6. 2005]

Zeměměřická díla v územním plánování, stavebním řádu a GIS

Ing. Jiří Bureš

Český svaz geodetů a kartografů ve spolupráci s Ústavem geodézie Fakulty stavební VUT v Brně uspořádal na konci března t. r. již druhý ročník semináře tematicky zaměřeného na využití zeměměřických děl a geografických informačních systémů (GIS) v oblasti územního plánování a stavebního řádu.

Hlavním cílem semináře bylo diskutovat aktuální problematiku zeměměřictví a katastru ve vazbách na oblast územního plánování, stavebního řádu a GIS. V rámci přednáškových bloků zazněla přednáška doc. Ing. Václava Čady, CSc. (Západočeská univerzita v Plzni) na téma

současného digitálního mapového díla ČR a jeho využitelnosti v územním plánování, stavebním řádu a GIS. Byly zmíněny základní báze geografických dat, ortofotografické zobrazení území ČR, možnosti využití digitálních katastrálních map a základních registrů informačního systému veřejné správy (ISVS). Přednáška Ing. Petra Poláka (ČSGK) se tematicky týkala vazeb výkonů zeměměřických činností na stavební zákon. Na nejožehavější aktuální problémy ve stavebním řádu upozornila přítomné účastníky JUDr. Vladimíra Sedláčková (Odbor stavebního řádu MMR). Věnovala se spolupráci dotčených orgánů státní správy, záležitostem zjednodušení povolování staveb a ukončení platnosti průkazů zvláštní způsobilosti pro obor projektové činnosti vydávaných podle dřívějších předpisů a problematice

účasti občanských sdružení ve správních řízeních. Ing. Jiří Lechner, CSc. (VÚGTK ve Zdibech) se ve své přednášce zabýval zaměřováním tzv. developerských prostor, tedy pronajimatelných podnikatelských prostor. Zápis práv k nemovitostem na KÚ byl hlavním tématem vystoupení Ing. Naděždy Vitulové (KÚ pro Jihomoravský kraj, KP Brno-město). Upozornila na nejčastější chyby vyskytující se v praxi při podávání žádostí o zápis vkladem nebo záznamem do KN. Značnou pozornost věnovala právě způsobu zápisu práv k nemovitostem formou záznamu.

[Zeměměřič, číslo 5/2005]

-tb-